

**Чадюк, Марія.** «Київ інтерактивний» [Текст] : [яким було життя містян сто років тому - відповіді в новому проєкті «Київ інтерактивний» надає автор проєкту Олена Бетлій] // День. – 2019. – 6-7 груд. (№ 225/226). – С. 18-19 : фот.

<https://day.kyiv.ua/uk/article/cuspilstvo/kyiv-interaktyvnyy>

«Київ інтерактивний»;

## **Яким було життя містян сто років тому — відповіді в новому проєкті**

Цифрова гуманітаристика, як вважають, була започаткована ще 1949 року, коли священик Роберто Буза переконав співзасновника компанії IBM створити електронний конкорданс творів Томи Аквінського. В Україні цей напрям поступово розвивається, допомагаючи, з одного боку, зробити інформацію більш доступною, а з другого — по-новому представити знання і водночас переосмислити їх. Ці та інші завдання має на меті проєкт «Київ інтерактивний».

«Безперечно, подібні проєкти про столицю вже були створені, але більшість із них розповідають про життя Києва або крізь призму політичних подій, або крізь призму архітектури. Ми хотіли відійти від подібних наративів і сфокусуватися на зовсім іншій сфері: більш детально продемонструвати, яким було життя містян сто

років тому, які були їхні повсякденні й побутові практики», — розповідає **учасниця проєкту, аспірантка кафедри історії НаУКМА Дарина ПОДГОРНОВА**. Які були найкращі ресторани в Києві? Куди бігти і скільки грошей діставати, якщо заболів зуб? У яку школу відправити дитину так, щоб недалеко від дому? В кого краще винаймати квартиру та прогулянка якою вулицею загрожувала вашому гаманцю чи навіть життю? Відповіді на ці питання, як зазначають автори проєкту, можна буде знайти в «Києві інтерактивному».

## **МАПА ТА ІСТОРІЇ**

**Автором проєкту є кандидатка історичних наук Олена БЕТЛІЙ.** Як розповіла Дарина Подгорнова на презентації «Києва інтерактивного» в Urban Space 500, дослідниця часто співпрацює з Центром міської історії Центрально-Східної Європи у Львові, який здійснює чимало подібних заходів на тему архітектури, про письменників. Натомість у Києві таких проєктів, та ще й за авторства фахових істориків, обмаль. Тож було вирішено створити своєрідне продовження «Львів

інтерактивний», тільки тепер проєкт присвятили столиці. Він містить два основні компоненти — мапа та історії, які детальніше розповідають про життя киян та ілюструються за допомогою різноманітного матеріалу — фото, листівок, реклами тощо.

Щодо мапи, то вона складається з трьох шарів: сучасна мапа, топографічний план 1925 року й позначки з тематичної бази даних, яку автори створили на основі адресної книги Києва 1916 року, що налічує кілька тисяч міських об'єктів.

Чому за основу бази було обрано топографічний план, Дарина Подгорнова пояснила так: «Упевнені, що всі бачили мапи кінця XIX ст., початку XX ст., які набагато цікавіші й яскравіші, ніж ця, яку ми використали в нашому проєкті. Але їх недоліком було те, що вони не відповідають реальній топографії міста. Коли ми починали з ними працювати й накладати сучасну мапу на старі, в нас виходила така ситуація, що ми ледве зводили Майдан і Хрещатик, щоб вони накладалися одне на одного, а потім, коли дивилися на Поділ, то Старий Поділ розташовувався десь на місці сучасної Софійської площі або взагалі

переміщався кудись у Дніпро». Саме тому було обрано топографічний план, точніше топографічну зйомку, яка здійснювалася впродовж 1923—1925 років: вона абсолютно точно відповідає кожній сучасній вулиці.

## **ДЕ КИЯНИ КУПУВАЛИ СОЛОДОЩІ Й ВЧИЛИСЯ ТАНЦЮВАТИ**

Тож, по-перше, завдяки цій мапі можна простежити, як змінився Київ за останні сто років. Зокрема, Дарина Подгорнова продемонструвала, що в центрі Майдану, між Будинком профспілок і Головнопоштамтом, тоді містився центр адміністративного життя столиці ХХ ст. — Міська дума. Вона проіснувала там до середини ХХ ст., а потім була знищена в Другій світовій війні.

По-друге, мапа допомагає зрозуміти, як відбувалося життя містян. На ній існують такі тематичні рубрики: бібліотеки, музеї, товариства; дозвілля; медицина; ночівля; освіта; транспорт; харчування; кримінал; сакральна архітектура; власники. У кожній з цих рубрик є типи закладів, що належать до неї. Зокрема, «освіта» охоплює від дитячих садочків, університетів, консерваторії до художніх,

мовних курсів. Можна навіть дізнатися, де кияни того часу вчилися танцювати. Так само і щодо інших рубрик. Також завдяки мапі можна, наприклад, уявити, як тодішні жителі Подолу ходили на закупи. Зокрема, за м'ясними делікатесами варто було зайти до магазину «Ковбаси», який розташовувався на Нижньому Валі, 33 і власником якого був В.Борин. А за бакалією — завітати до крамниці «Спаський базар» на Хоривій. У тих, хто любить солодке, напевно, неодмінним пунктом у списку була Ярославська, 20, де містився магазин «Пряники», або ж, якщо раптом захотілося чогось незвичайного, Олександрівська, 26 (зараз Сагайдачного, 20), де був заклад із солодощами «Франсуа». І таких маршрутів — в уяві або у власних подорожах містом — можна провести безліч. Недарма на основі цього проекту автори вже починають співпрацювати з іншими установами, щоб створити квести.

## **КИЇВСЬКА МАПА В ЗБЕРЕЖЕНИХ ФОТО**

На сайті в історії «Мандрівка Києвом. Слідами зниклого міста» є також київська мапа в збережених фото. «Думаю, складно когось

здивувати фотографіями початку ХХ ст., яких у мережі дуже багато. Але, на жаль, ми бачимо, що більшість використовує певні зображення, не зазначаючи, звідки їх взяли. Нерідко це призводить до того, що люди видають певні фотографії за фото Києва, які насправді такими не є. Тобто ви не можете бути абсолютно впевненими, що бачите саме те, що заявляють власники. В нашому проєкті кожне зображення і кожен мультимедійний елемент є абсолютно точно атрибутовані, — розповідає Дарина Подгорнова. — Для цього ми використовуємо такі відкриті бази даних, як Бібліотека Конгресу, колекції українських киевознавців, а ще ми дуже плідно працювали з архівами. І за допомогою них, а саме Центрального державного кінофотофоноархіву України імені Г.С.Пшеничного, нам вдалося знайти багато унікальних зображень, які раніше не були використані. Ми намагалися зосередитися не на тому, який вигляд мав Київ архітектурно, а шукати фото характерних київських містян. Крім того, ми використовували рекламу на вивісках, у газетах. І що є теж дуже важливим, в архівах нам вдалося здобути відео, які набагато

живописніше розповідають про місто, ніж це роблять фотографії».

## **«НАПЕРЕДОДНІ ПЕРШОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ В МІСТІ ДІЯЛИ АВТОСАЛОНИ МАЙЖЕ ВСІХ ВІДОМИХ ЄВРОПЕЙСЬКИХ КОМПАНІЙ»**

Другий важливий компонент «Києва інтерактивного», про який уже неодноразово згадувалося — це історії. В них ідеться про повсякденні практики Києва: як харчувалися в столиці, які розваги були в ньому доступні, що значило бути дитиною в Києві, як містяни користувалися медичними послугами та ін.

«Завдяки цим історіям ми хотіли розповісти не просто фактаж, коли, наприклад, з'явився трамвай у Києві, а про те, як це змінювало життя звичайних людей. Зокрема, усі ви зустрічали кондуктора. І коли я кажу про нього, то в більшості з вас виникає образ жінки, яка просить передавати гроші за квиток. Ця професія з'являється в кінці XIX століття, відповідно з появою громадського транспорту, — пояснює Дарина Подгорнова, — але її особливість у тому, що тоді це була суто чоловіча професія, і жінкам у ній, м'яко кажучи, не було місця. Ця ситуація повністю змінюється в

Першій світовій війні, коли більшість чоловіків іде на фронт, і якось ці місця потрібно заповнювати. Все більше жінок стають кондукторками».

І таких цікавих фактів, які по-новому представляють Київ столітньої давнини, дуже багато. Зокрема, знову ж таки з історії про транспорт Анни Ісаєвої (точна назва тексту — «Міський рух. Міські та міжнародні комунікації на початку ХХ ст.») дізнаємося: «Автомобіль сам по собі та його обслуговування були не дешевим задоволенням, утім, напередодні Першої світової війни в місті діяли автосалони майже всіх відомих європейських автомобільних компаній. У самому центрі, за адресою Хрещатик, 22, розміщувався перший та єдиний Київський клуб автомобілістів». До слова, як сприймали кияни це нове диво техніки, можна також прочитати в матеріалі, точніше навіть побачити, оскільки автівки активно згадувалися в тогочасних карикатурах і фейлетонах.

## **ПЛАНИ НА МАЙБУТНЄ**

«Київ інтерактивний» — молодий проєкт, який триває лише рік, до того ж активна робота почалася приблизно чотири місяці тому, коли було отримано грант. Наявні результати — це



лише початок. Тож чого очікувати найближчим часом?

Нині мапа Києва сторічної давнини покриває повністю всю адміністративну частину столиці на початок ХХ ст. Сьогодні автори працюють над тим, щоб розширити її (Шулявка й Деміївка). Збільшуватиметься і спектр тематичних рубрик: промисловий, адміністративний Київ. «Також плануємо створити окремі тематичні сторінки, за допомогою яких ми могли б краще розповісти про особливості життя певних груп населення Києва, наприклад, поляків, євреїв, робітників, жінок...», — стверджує Дарина Подгорнова. Ще одне завдання — розширення хронологічних меж в обидва боки, щоб показати частину ХІХ ст. і частково радянські 20—30-ті. Утім, як вказують історики, все залежатиме від матеріалу.

Окрема тема, яку команда проєкту вже почала реалізовувати й планує розвивати, це «Новини у Києві», коли на фейсбук-сторінці розповідають, що саме було опубліковано в тогочасних газетах у цей день.

Команда «Києва інтерактивного» сподівається, що цей проєкт можна буде інтегрувати не лише

в курси для студентів, а й у школи, «щоб вчителі теж могли навчати історії, оживлюючи її».